

Opvoeden: een taak van ouders of de school?

Leraar-zijn beperkt zich al lang niet meer tot lesgeven alleen. Scholen moeten werken aan welbevinden, ouderparticipatie, gezonde voeding, sport ... "Een goede zaak", meent professor Ides Nicaise (K.U.Leuven). "De samenleving moet een grotere rol opnemen om ouders te ondersteunen". Pedagoog Hans Van Crombrugge (HUB) is het daar niet mee eens: "De school zou beter versmallen tot haar kernopdracht: lesgeven."

Is onderwijs een taak van de school, opvoeding een taak van de ouders?

Van Crombrugge: "De grens tussen opvoeding en onderwijs bestaat niet. De leraar is in alles wat hij doet een opvoeder. Maar net omdat er geen strikte taakverdeling is tussen ouders en leraren, krijgen leraren het gevoel dat allerlei taken, waarvoor ze niet opgeleid zijn, in hun richting verschuiven. Ouders nemen die taken niet meer op, maar ook de maatschappij stuurt heel wat problemen naar de school. Een leraar zei me: 'Ik kan niet naar het journaal kijken of ik hoor 'Hier ligt een taak voor de school'. Leraren hebben daar een gezonde weerstand tegen."

Nicaise: "Je kan opvoeding en onderwijs inderdaad niet van elkaar scheiden. Maar om vaardigheden te kunnen ontwikkelen en om goed te kunnen

leren, moeten leerlingen zich in de eerste plaats goed voelen in een groep. Daarvoor moet hun fysieke, emotionele, relationele én intellectuele ontwikkeling in balans zijn. Als een van die aspecten achterblijft, heeft dat gevolgen voor de rest."

Zijn gezond leren eten, seksuele opvoeding - vroeger taken van het gezin - wel een taak van de school?

Nicaise: "Ik droom van een school waar alle aspecten van de ontwikkeling van een kind aan bod komen. In Zweden leren kinderen bijvoorbeeld gezond koken op school. Zo maak je de school veel aantrekkelijker en boeiender. De school moet ook aanvaarden dat de rol van het gezin aan het krimpen is. Ouders verzwakken als opvoeders. Het is dus goed als de samenleving een grotere rol opneemt om de ouders te ondersteunen."

Van Crombrugge: "Als de school al die taken zou opnemen, dan versterk je net de tendens om alles naar de school toe te schuiven. Je geeft aan ouders de boodschap dat het niet hun taak is. Een school die alles op zich neemt en alles organiseert, is voor mij een schrikbeeld: de totalitaire school. Zo'n school monopoliseert de leefwereld van kinderen, terwijl het net heel verrijkend is dat ze op heel veel plaatsen komen. Ik zou de school veeleer versmallen tot haar kernopdracht: lesgeven."

Nicaise: "Veel hangt af van hoe je zo'n brede school realiseert. Als het in een partnerschap gebeurt met ouders en de lokale gemeenschap en verenigingen, is er geen gevaar voor totalitarisme. →

“Ga met leerlingen om
alsof ze geen ouders hebben”

*Hans Van Crombrugge, pedagoog, Hoger Instituut voor
Gezinswetenschappen (Hogeschool Universiteit Brussel)*

“Dan snap je toch niet
waarom ze moe of slordig zijn?”

*Ides Nicaise, onderwijspecialist, Onderzoeksinstituut
voor Arbeid en Samenleving (K.U.Leuven)*

Ides Nicaise

“De school moet alle ouders betrekken, ook de minder geschoolde”

Dan krijg je een ‘community school’, waar ouders en de gemeenschap zelf de school beheren en bezielen. Dan beperk je zelfs de macht van de school.”

Kunnen ouders evenwaardige partners zijn van de school?

Van Crombrugge: “Nee. Ouders zijn niet mee en weten vaak niet waarom de school bepaalde dingen doet. Als een directeur dat op een ouderavond probeert uit te leggen aan ouders, is dat Chinees voor hen. Dat is een van de redenen om ouders ‘op hun plaats’ te laten. Bovendien zijn ze weinig beschikbaar, ook al zijn ze wel betrokken. Bij ouderondersteuning laat men veel kansen liggen. Ouderverenigingen organiseren allerlei activiteiten rond welbevinden. Ze zouden ouders vooral moeten ondersteunen en vormen als ouder van leerlingen. Daarom vind ik het jammer dat oudervormingen zo weinig over onderwijsthema’s gaan. Ten slotte is het ook niet zo eenvoudig om alle ouders te bereiken.”

Nicaise: “Het gevaar bestaat inderdaad dat de meest beelde ouders het laken naar zich toe trekken. Directeurs moeten daar alert voor zijn en alle ouders betrekken, ook de minder geschoolde. Geef hen extra kansen om aan te pikken bij het schoolleven. Laat hen mee profiteren van de vaardigheden van de meest dynamische ouders. Voor mij zijn ouders het sociale kapitaal van de school. Een school die een beroep kan doen op ouders, kan veel meer bereiken. Maar er mag geen monopolie van sterkere groepen van ouders komen. Je hebt andere strategieën nodig voor laaggeschoolde en allochtone ouders.”

Maar alle ouders - zwak of sterk - moeten hun kinderen helpen met huiswerk?

Van Crombrugge: “Bij huiswerk mogen je punten niet afhangen van de capaciteiten van je ouders. Ik ben trouwens voorstander van zo weinig mogelijk huiswerk. Ook zo versmal je de school. Je kan vragen dat leerlingen zelfstandig werken, maar let op voor sociale discriminatie. Een leraar die zegt ‘Lees thuis een boek’, discrimineert. Je hebt kinderen die

geen boeken in huis hebben en die ook niet naar de bibliotheek gaan. Of ouders maken hun huiswerk om de punten van dagelijks werk op te trekken. Huiswerk moet je geven aan de leerling en niet aan de ouders. Sterke leerlingen met een sterke achtergrond profiteren van huiswerk. Leraren hebben vaak niet door hoe dat werkt.”

Nicaise: “Ook ouders uit de vierde wereld vinden huiswerk erg belangrijk. Kinderen uit kansarme milieus besteden ook meer tijd aan huiswerk. Er is wel aandacht voor, maar er zijn minder middelen. Huiswerk zorgt er mee voor dat kinderen zelfstandig leren werken. Daarom moet de school een huiswerkbeleid voeren waarbij ze de ongelijkheid thuis zo veel mogelijk probeert weg te werken door huiswerkclassen te organiseren en ouders te vormen rond huiswerk. Het huiswerk helemaal afschaffen is een stap achteruit.”

De ouders van een leerling zijn gescheiden, een andere leerling komt uit een arm gezin ... Moeten leraren daar rekening mee houden?

Van Crombrugge: “Leerlingen hebben het recht om leerling te zijn. Voor hun eigen ontwikkeling en welbevinden is het belangrijk dat leraren ze als leerlingen benaderen en met hen omgaan alsof ze geen ouders hebben. Hun ‘rugzak’ moet alleen aangesproken worden als het echt nodig is. Leraren hoeven niet alles te weten van een leerling. Ze moeten vertrekken van hun prestaties. Als er thuis iets mis is, zullen ze dat heus wel merken. Leraren moeten goed geschoold zijn om problemen te herkennen, maar privéproblemen hou je beter buiten de school. Veel kinderen maken heel wat mee en dan vormt de school net een rustpunt. Het is goed dat ze bepaalde ervaringen aan de schoolpoort kunnen achterlaten.”

Hans Van Crombrugge

“Wat de school zegt, is vaak Chinees voor ouders. Daarom zijn ze geen evenwaardige partners”

Nicaise: “Ga je leerlingen dan niet discrimineren? Je begrijpt hun gedrag toch beter als je hun achtergrond kent. Als je weet wat er thuis omgaat, snap je waarom ze soms moe of slordig zijn. Je kan je werk als leraar alleen maar goed doen als je bekommerd bent om de thuissituatie van je leerlingen. Je moet niet alleen de ouders betrekken bij de school, maar de school moet ook betrokken zijn bij wat er thuis gebeurt. Als ouders voelen dat de school geïnteresseerd is en bekommerd is om hun welzijn, dan krijg je des te meer energie en overeenstemming tussen ouders en school.”

Van Crombrugge: “Maar hoe vertaal je dat? We stoppen leerlingen in vakjes in functie van de problemen die ze hebben of op basis van hun sociale achtergrond. Dat noem ik geen betrokkenheid. Wel een leraar die vaststelt dat het huiswerk niet gemaakt is en bereid is na te gaan waarom. Sommige leraren zijn zo betrokken bij een leerling, dat ze meer hulpverlener dan leraar zijn. Dat kinderen zich goed voelen, vinden we terecht heel belangrijk. Maar bij heel wat leraren is welbevinden op de eerste plaats gekomen. Ooit zei een directeur: ‘Ik ben al blij als mijn leerlingen gelukkig zijn’. Mijn reactie was: ‘Wat een geluk dat mijn kinderen niet bij u op school zitten’. Ik houd mijn hart vast voor een school die van welbevinden haar doelstelling maakt. Een school draait om leerprocessen, prestaties, sociaal, economisch en cultureel functioneren. Welbevinden is maar een van de elementen.”

De samenleving verwacht veel van het onderwijs. Blijft onder die druk de kwaliteit overeind?

Nicaise: “Wat een jonge volwassene vandaag moet kunnen, is veel complexer dan vijftig jaren geleden. In deze kennissamenleving moet je zelf-

sturend zijn. De school krijgt daardoor veel zwaardere taken. Vroeger ging er veel tijd naar drillen en van buiten leren. Nu pakken leraren het op een veel menselijkere, emancipatorische en enthousiastere manier aan. Ik ben fundamenteel optimist en ben het grondig oneens met al dat gelul over de afnemende kwaliteit van het onderwijs. We staren ons nu blind op bepaalde soorten kennis. Het spreekt voor zich dat leerlingen minder goed Frans spreken en dat ze zelfs minder goed Nederlands schrijven. Maar hoe belangrijk is dat allemaal? Leerlingen nu kunnen een aantal dingen die ze dertig jaar geleden niet konden, zoals zich uitdrukken, in team werken, zelfsturend en flexibel zijn. Ze komen veel beter gewapend in de maatschappij.”

Van Crombrugge: “Klachten over de kwaliteit van onderwijs zijn zo oud als het onderwijs zelf. Hoe complexer de samenleving wordt, hoe meer belang alle partijen hechten aan maximale participatie. Het onderwijs moet haar steentje in de kwaliteitsdiscussie bijdragen door vanuit haar eigen opdracht op de vele maatschappelijke verwachtingen te reageren. Nadenken over de relatie en taakverdeling met ouders hoort daarbij.”

Gezin en school is het jaarthema van de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR). De thuissituatie van kinderen en jongeren speelt immers een belangrijke rol in hun schoolloopbaan. Het boek ‘Gezin en school. De kloof voorbij, de grens gezet?’ (Vlor-Acco, september 2011) verkent de vaak moeilijke relatie tussen ouders en de school. Klopt het dat scholen vaker de tekorten op het thuisfront moeten opvangen? En welke knelpunten ervaren ze in communicatie met de ouders? Je kan het boek bestellen via de website van de VLOR: www.vlor.be.